

İstanbul
2005

EYÜP'TE MEDFUN MEŞÂYİHTAN
HACI HASAN ŞÜKRÜ EFENDİ VE
"TERCÜME-İ DÎVÂN-I
AHMED-İ YESEVÎ" Sİ

Prof. Dr. Ahmet Turan ARSLAN

1949 yılında Sivas'ta doğdu.

1971'de İstanbul İmam-Hatip Okulu'ndan,

1975'te İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun oldu.

İki yıl İstanbul Sefaköy Lisesinde öğretmenlik yaptıktan sonra

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nün'e Arap Dili ve Edebiyatı asistanı olarak atandı.

1981'de doktor ünvanını aldı. 1983 yılı yaz aylarında Tunus'ta branşıyla ilgili bir kursa katıldı;

Kabire'de mesleki araştırmalar yaptı. 1984 'de yardımcı doçent oldu.

1992 yılında yabancı dilini geliştirmek amacıyla üç ay Londra'da bulundu.

1993-95 yılları arasında Malezya'da Uluslararası İslam Üniversitesi'nde dres verdi.

1995 yılında Singapur, Cobor (Malezya) ve Tringano'da (Malezya) konferanslar verdi.

1993'te doçent, 1999'da profesör oldu. Halen M. Ü. İlahiyat Fakültesi Arap Dili

ve Belagatı Anabilim Dalı Başkanlığı görevine devam etmektedir.

Kültürümüze hizmet edenlere gösterilecek saygı, bu uğurda yorulanlara şevk verecektir. Bu saygılarımız da kuru laflardan ileri geçmeli gözle görülür türden olmalıdır, diye düşünüyorum.

Doğrusu Hacı Hasan Şükrü Efendi'nin varlığından, eserlerinden, onbeş sene kadar önce, Hırka-i Şerif cemaatinden olan hemşehrim emekli öğretmen İsmail Mutlu'nun "Tercüme-i Dîvân-ı Ahmed-i Yesevî"yi, neşre hazırlanması isteğiyle getirdiğinde (16.15.1990) haberdar olmuşum. Kütüphanelerimizde de çok nâdir rastlanan bu eserin mütercimi olan Hasan Şükrü Efendi'nin tercüme-i halinden bahseden bir kaynak da bulamamıştım. Merhum Mehmed Zihni Efendi¹ hakkında bir şeyler karalamak düşüncesiyle, Dîvan Edebiyatı Müzesi'nde Cemaleddin Server Revnakoğlu koleksiyonu belgeleri üzerinde çalışırken tesadüfî bir şekilde, bu eserin bir nüshasının da orada bulunduğunu ve merhum Revnakoğlu'nun nüshanın sonuna şunları yazdığını gördüm:

"Bismillâhirrahmânirrahîm" in rumuzu

Türkçe Yazma Dîvanlar Katalogu cilt (1), s. (1)

Kitabın Mütercimi: Meşâyih-ı Nakşibendiyye'den Şeyh Hacı Hasan Şükrü Efendi (bin Ahmed Efendi)

İstanbul'ludur. "Sarıgüzel" de doğup büyümüştür. Fatih Dersiamlarından² tırnova-lı Hoca Mehmed Efendi'den³ okumuş, ondan icazet almıştı. Şeyh Muhammed Kudsi el-Konevî'den⁴ istihlâf olunduktan sonra Sarıgüzel'de Sarı Nasûh Mahallesi'nde, Aynalıçesme Sokağı'nda⁵ bir zâviye uyan-dırılmıştı. Aynı zamanda İstanbul'un tanınmış kürsü şeyhlerinden⁶ biri idi.

17 Kânûn-ı sâni 1327 tarihinde (63) yaşında iken göçtü. Eyüb'de Melek Efendi türbesinde⁷ yatıyor. Taşı vardır"

Cemaleddin Server Revnakoğlu Koleksiyonu 171/83 numaralı dosyada bulunan

bu bilgilerden başka iki varak üzerinde, bir kısmının üzeri çizilmiş bazı müsveddeleri vardır. Bu varaklarda verilen bilgilerin bir kısmı yukarıdakilerin tekrarı olsa da onları da buraya nakletmeyi uygun bulduk:

ŞEYH HACI HASAN ŞÜKRÜ EFENDİ (HASAN ŞÜKRÜ BİN AHMED)

Konya'da Şeyh Muhammed Kudsi Efendi'den müstahlehtir.⁸

Fatih dersiâmlarından Mehmed Efendi'den⁹ okumuş; ondan icâzet almıştır. Fatih'de Hâfız Paşa'da attarlık ederdi. Hâfız Kâmil Efendi'den hıfzını dinletmiş ve Yedi Emirler Türbedârı Hacı Kadri Efendi'den İlm-i Kirâet tahsil eylemişti.

Üç defa haccı vardır. İstanbul câmilerinde va'z ederdi. Güzel rik'a yazısı yazardı. Ahmed-i Yesevî menâkıbını bastır-mıştı. Aynı zamanda Beyoğlu Notre Dame de Sion (?) Mektebi'nde Arabî öğrettiği için Fransızca da bilirdi.¹⁰

Manzûmeleri vardır:

Kudûmunla sevindik yâ şehr-i Ramazan elvedâ

Gurâbunla yerindik yâ şehr-i Ramazan elvedâ

Sende indi Hazret-i Kur'ân, hem kadri güzel

Ağla gözlerim ağla! İşte gidiyor şehr-i Ramazan elvedâ!

Terâvihe gelen melekler sâimi seve seve giderler

Sende kabul dilekler elvedâ yâ şehr-i Ramazan elvedâ!

Yâ şehre'l-bereke misâfirlerine yer açanlara

Bizleri mahrum ederek gitme elvedâ yâ şehr-i Ramazan (elvedâ!)

Bu gece Kadîr'dir kadrini bilenler için

Şükriyâ!'' Âh gitti Ramazân elvedâ' yâ şehr-i Ramazan elvedâ!

17 Kânûn-ı sâni 1327'de göçtü. Eyüb'de Melek Efendi Türbesinde yatıyor. Vefâtında (63) yaşında idi.¹²

Hasan Şükrü Efendi, Şemsu's-şümûs'un sonunda Sadrazam Fuad Paşa'nın babası

¹ Hayatı ve eserleri için bkz: Ahmet Turan Arslan, *Son Devir Osmanlı Âlimlerinden Mehmed Zihni Efendi*, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999.

² Bir medreseyi bitirdikten sonra tâbi tutulduğu busûsi bir imtihan sonunda medrese talebesine ders okutmak salâhiyetini kazanan kimse. Okuttuğu talebeye icâzet veren dersiâmlar hakkında müciz dersiâm tabiri kullanılırdı (Geniş bilgi için bkz: Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarîh Deyimleri Sözlüğü*, İst. 1971, I, 427; Miâbat Sertoğlu, *Osmanlı Tarîh Lügati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986, s. 83).

³ Hasan Şükrü Efendi'nin, yaşadıkları zaman itibarıyla, hocası olabile ihtimali bulunan iki Mehmed Efendi vardır. İkisi de Tırnova'lı, ikisinin de adı Mehmed Hilmi'dir. Birincisi Hoca Hasan Efendi'nin oğlu olup Tırnova'nın Kralınar Köyünde 1259/1839'da doğmuş, Fatih Camii dersiâmlığı yapmış, 24 Teşrinievvel 1334/1918 tarihinde vefat etmiştir. Diğeri ise Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1255/1839'da doğmuş, Fatih Camii dersiâmlığı yapmış, daha sonra Huzur hocalığına yükselecek 24 Temmuz 1332/1916 yılında vefat etmiştir. Elimizde henüz belirleyici, bu iki Mehmed Hilmi Efendi'den hangisinin Hasan Şükrü Efendi'nin hocası olduğunu tayin etmemize yarayan bir belge tesbit edemediysek de şimdilik birincisinin ihtimal dahilinde olduğunu düşünüyoruz (Tafsilat için bkz: Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul 1999, III, 196-7).

⁴ Muhammed b. Mustafa b. İsa (1198/1782-1269/1852). Geniş bilgi için bkz: Hüseyin Vassaflı, *Sefîne-i Euliyâ, Hazırlayanlar: Ali Yılmaz-Mehmet Akkuş, Seba Neşriyat*, İstanbul 1999, I, 309-313; Abdurrahman Ayaz, *Seydişebir Tarîhi Seyyid Harun Veli ve Seyb Hacı Abdullab Efendi* (ilaveli üçüncü baskı), Seydişebir 1993, s. 82-89, 179; Abdurrahman Memiş, *Halid-i Bağdadi ve Anadolu'da Halidîlik*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000, s. 311-312, 317; Hacı Feyzullah Efendi, *İlm-i Hakikat*, tercüme: Abdülkadir Akççek, İstanbul 1987, s. 137.

⁵ Günümüzde mahallin muhtarlık-larından ve Aynalıçesme (Dibek) Mescidi cemaatinden kimselerle yaptığımız soruşturmalarından bu isimde bir sokağı bilen çıkmadı. İsmi değiştirilmiş sokaklardan biri olabilir. Aynalıçesme sokağı-mubtemelengünümüzde, Aynalıçesme (Dibek) Mescidi'nin bulunduğu sokak olabilir. Sokakların eski isimlerinin tetkiki gerekir. Ayan-saray'ın *Hadikatu'l-cevâmi'*nin İhsan Erzi tarafından ilavelerle yapılan neşrinde (İstanbul 1987, I, 65) mescid hakkında "Mescid 1915'de yanmış, eser kalmamıştır." şeklinde not düşülmüşse de, duvar bakiyeleri ve minare kaidesi mevcut iken, arsası geçkondü işgalinden kurtularak halkın yardımıyla yeniden yapılmış 1998'de ibadele açılmıştır.

⁶ Cuma günleri Cuma namazından sonra va'z edenler hakkında kullanılır bir

tabirdir (Geniş bilgi için bkz: Mehmed Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarîh Deyimleri Sözlüğü*, İst. 1974, II, 345).

7 Kaynaklarda Melek Efendi Türbesi'ne rastlayamadım. Ancak, genç araştırmacılardan değerli kardeşim Müfid Yüksel'in delaletiyle Melek Efendi diye tanınan Edirne'li Mehmed Nuri Efendi'nin kabri civarında yaptığımız aramalarda Hasan Şükrü Efendi'nin kabrini bulamadım. Melek Efendi Türbesi'nin hemen yanında yer alan Mareşal Fevzi Çakmak'ın kabrinin ayakucu tarafındaki bir kabir taşında yazılan bir şirde Hacı Hasan Şükrü'nün kullandığı Şükrü mahlasını mevcut olduğunu gördüm. Kendi kabrinin de bu civarda bulunması uzak bir ihtimal değildir. Zira Edirne'de Mehmed Nuri Efendi'nin şeyhi olan Feyzullah Efendi'nin şeyhi, Hasan Şükrü Efendi'nin şeyhinin babasıdır.. Bkz: Ekrem Ark, *Mevlana Küçük Hüseyin Efendi*, (hazırlayan: Abdülkadir Akçiçek), İstanbul 1988, s. 16).

8 Şeyh Muhsin veya Memiş Efendi diye meşhur olan ve Halid-i Bağdatî buluşmasından bulunan Muhammed Kudsi (b. Mustafa b. İsa) Efendi hakkında geniş bilgi için bkz: Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliya*, (neşre hazırlayan Ali Yılmaz-Mehmet Akkus), Seba Neşriyat, İstanbul 1999, II, 313.)

9 Fatih Camii'nde mütevelli idi. Eyüb'de mefundur.

10 Bu yazıların yer aldığı varak kenarında komuyla alakası görülmeyen şöyle bir kayıt daha vardır, muhtemelen başka bir şahısla ilgilidir: "Bu dergâh Akaretler caddesinin ortasında kalmıştır. Altında Bizans'tan kalma kilise barabesi vardı."

11 Eyüb'te Fevzi Çakmak'ın ayak ucundaki bir mezarda (Şükriyâ) ifadesi de başka şiiirleri olduğunu gösteriyor.

12 Cemaleddin Server Revnakoğlu Koleksiyonu No. 74.

13 Asıl metinde "Eydan (=Yukarıdaki gibi) kısaltmasıyla kayıt edilen bu misraları biz açık olarak yazmayı tercih ettik.

14 Bu durumda Hasan Şükrü Efendi'nin şeyhi, C. S. Revnakoğlu'nun kaydettiği gibi Bozkır'lı Muhammed Efendi değil O'nun oğlu olan Muhammed/Mehmed Babâeddin Efendi (v. 1324/1906) olduğu anlaşılmaktadır. (Hakkında geniş bilgi için bkz: Abdurrahman Memiş, a.g.e., 145)

15 Onaltıncı asır Türk âlimlerinin ileri gelenlerindedir. Hâlâ okunmakta olan eserleriyle kültürümüzde derin bir etkisi vardır. (Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmet Turan Arslan, *İmam Birgivi ve Arapça Tadrîsâtındaki Yeri*, Seba Neşriyat, İstanbul 1992).

16 Hasan Şükrü, *Menâkıb-ı Şemsî's-Şümûs*, Derseadet 1302, s. 3.

17 Ali Fikri Yapuz, Turgut Ulusoy, (*Şemsî's-Şümûs*) *Güneşler Güneşi Hz. Mevlânâ Hâlid Bağdatî, (Mecd-i Tâhid) Büyük Doğuş*, Uluçınar Yayınları, 2. Baskı (içinde, sadeleştirilen: Mahmud Parlan), İstanbul 1976, s. 57-185, Yakup Çiçek, *Şemsî's-Şümûs*, Uluçınar Yayınları, İstanbul 1407/1987.

18 Muhammed Es'ad Sabibzâde,

Keçecizâde İzzet Molla ve Edirne Müftüsü Mehmed Fevzi Efendi'nin tasavvufî birer şiiirinden sonra kendisinin şu şiiirini de kaydetmiştir:

Bugün Hakk'a yol bulanlar

Gonca güle yol bulanlar

Nâr-ı aşka kül olanlar

Ölmez asla sönmez onlar

Mey-i aşka can verenler

Dest-i yârdan bem içenler

Kıl-u kâlden bep geçenler

Ölmez aslâ sönmez onlar¹³

Vech-i yâre secde kılıp

Anda bunda dilde bulup

Ölmeden evvel ölüp

Ölmez asla solmaz onlar

Feyz-i Hak'la dolmuş ciban

Zikr-i Hakla bulan emân

Şükrü bunu söyler hemân

Ölmez aslâ solmaz onlar

Hasan Şükrü Efendi, Ahmed-i Yesevî'nin *Divân-ı Hikmet*'ini 1327h./1909m. yılında Osmanlı Türkçesine çevirmiş ve tercümenin birinci cildini İstanbul'da muhtemelen aynı yılda Hürriyet Matbaası'nda bastırmıştır. Mütercim, Ahmed-i Yesevî ve kitap hakkında şu bilgiyi vermektedir:

"... Ez cümle, Çağatay ve Özbek lisanı üzere (HİKMET) nâm kitab-ı reşâtbahşâsı, doksan bin hikmeti câmi' olup yüzelli kaddarı bin ikiyüz doksan dokuz senesinde Me'ârif Nezâret-i celîlesinin ruhsatıyla tab' ve neşrolunup bu fakîr hâdim-i ni'âlî'n Nakşibendî ve gubâr-ı akdâmî'l-Hâlidî Hasan Şükrü -'ufıye 'anhül- min gayr-i liyâkatin ve haddin, kutbu'l-ârifin, sultânul-muvahhidin şeyhim Muhammed ibni Muhammed el-Kudsî el-Konevî¹⁴ -Kadde-sellâhu sırrahümâ ve haşeranallâhu te'âlâ tahte livâi nisbetihimâl- Efendimiz Hazretlerinin, feyz-i pür berakât-ı kudsiyesiy-

le, işbu hikmet-i hakîmânelerini, lisanımız olan Lisân-ı Türkî-i Osmânî'ye me'ânî-i latîfelerine sektedâr etmeksizin, kemâl-i 'acizle ve rûh-ı pür fütûh-ı kudsiyelerinden kemal-i istimdâd ve işâretleriyle, rızâenlil-lâhi te'âlâ tercüme kıldını. (...)

İmam Birgivi¹⁵ -rahimehullah-!- Hazretleri, *Tarîkat-i Muhammediye*'sinin âfât-ı beden bahsinde, Ahmed-i Yesevî -kuddise sirruh-!- Hazretlerinin kelâm-ı kudsiyyeleri müftâbih olduğunu beyan buyururlar (...). (Ahmed-i Yesevî) memdûhu's-selef ve makbûlu'l-halef sultânû't-tarîka bir zât-ı mürşid-i erkemdir. (...)

İşbu bin üçyüz yirmi yedi senesi şehri şehrullah'da, biavni'l-lâhi te'âlâ, hitâm-ı tercümesiyle müstafiz ve hüsn-i rızâ-i se'âdetiyle Hak, cümlemizi mesrûru'l-bâl buyura, Âmin! Bicâhi'n-nebiyyi -sallallahü aleyhi ve sellem!-"

Hasan Şükrü Efendi'nin Muhammed b. Muhammed Kudsi Efendi'nin emriyle kaleme aldığı¹⁶ bir diğer kitabı *Menâkıb-ı Şemsî's-Şümûs Der hakk-ı Hazret-i Mevlânâ Halid-i 'arûs -kuddise sirruh-* adlı eserdir. 1302 senesi sonunda (s. 149) Receb ayının onaltıncı günü tamamlandığı bildirilen bu eser 1302/1884 yılında (Mahmud Bey Matbaası, Derseadet) tabedilmiştir.

Kitabın kapak sayfasında "Mütercimi el-Hac Hasan Şükrü -Çaferallâhu zünübühü" ifâdesi yer almaktadır. Ancak mütercimmin bunu hangi kitaptan ve nereden tercüme ettiğine dair bir kayıt tesbit edemediğim gibi, sadeleştirmelerinde de bu konuda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.¹⁷ Fakat eserde (Menkıbe 61) den anlaşıldığına göre, -en azından- Memiş Efendi diye bilinen Bozkır'lı Muhammed Kudsi Efendi'nin terceme-i hal ve kerametlerinden bahseden kısım aynı zâtın oğlu Muhammed Bahâeddin b. Muhammed Kudsi Efendi tarafından kaleme alınmıştır.

Şam Hâliidiye Dergâhı Postnişini Muhammed Es'ad Sahibzâde'nin, (Hasan) Şükrü Efendi'yi, Halid-i Bağdadî hakkında eser yazarlar arasında zikretmesi, bu kitabın Hâliidiyye mensupları arasında tanındığının bir delili sayılabilir.¹⁸ Şimdi, Hasan Şükrü Efendi'nin Ahmed-i Yesevî (v. 562/1166)'nin Hikmetlerinden¹⁹ yaptığı tercümeden bir örnek sunmak isterim:

Görün kadir kudretin, görşün isteyen san'atın
Mustafa ümmetin anda şerif kıldıyâ
Yok idik var olduk, ten yarattı cân olduk
Bir katre sudan bizleri bunda şerif kıldıyâ
Göz verdi görmek için, akıl verdi bilmek için
Hak zikrini etmeğe lisan yine verdiyâ
El verdi tutmağa, ayak verdi yürümeğe
Ni'met verdi yemeğe, şükür kılsın didiyâ
Huda'yı bilmezseñ, aña kulluk etmezseñ
Ana-atañ cümlesi kara yere girdiyâ
Anadan doğan kişi olur erkek hem dişi
İşbu gezen adamlar, vallah ölü, dediyâ
Söz muhtasar kılarız, bem başdan başlarız
Yâdgâr kılâgôr, ölmez Allah didiyâ
Bizden evvel nebi, sonra bem veli
Bir er geldi Kâfe'den, aña Nu'mân dediyâ²⁰
Yarattı ol pervedigâr nef'ine sâhib-i Cebbâr
Ol zâtın pederi Sâbit'tir dediyâ
Abdest için nebre vardı, pâk tabâret kıldı
Bir kırmızı elma akup gelür, aldı yediyâ
Sâbit elmayı gördü sudan elmayı aldı
Yarım elmayı yedi, gönlüne endişe düşdüyâ
Niye yedim elmayı? Bulsam idim sâhibin
Versem idi babâsın korkup turduyâ
Yarısını aldı, etraf bağları gezdi
Taraf-araf bağları gezer idi dediyâ
Gezerken bir bağ içinde elinde elma idi
Girüp bağa durdu, bir kişi karşı geldi yâ
Selâm verdi bu yiğit işbu kişiyi görünce
Elindeki elmanız bizim elmadır dediyâ
Bunu alup siz bizden bîrubsat yersiz
Âbirette siz nasıl cevap verirsiniz dediyâ
Yiğit dedi durûben, sizi arayup geldim ben
Âbiretten korkûben bâzır oldum dediyâ
Ol dem yiğidi gördü, âbid olduğun bildi

Bir kızım var sabib-i cemel dediyâ
Yâ yiğit bir sözüm var: Bu demde bir kızım var
evimde

İşbu kızımı alursun, râzı olurum dediyâ
Söylemeğe dili yok, görüp yürür gözü yok
Ayağı yok, bem kolu, kızım bunda dediyâ
Bu kızımı almazsan, beni râzı kılmazsan
Yarım elma cezasın senden alırım dediyâ
Alayım dese kızımı, alıp ne kılsın anı
Yarım elma yediğinden çâre olmaz dediyâ
Söyler dili yok olsa, görür gözü yok olsa
Ayak eli yok olsa, bana müşkil dediyâ
Sözün kabûl kılmasam, bu kızımı almasam
Abirette cezasın ne kılrurum dediyâ²¹

SONUÇ YERİNE BİR TEKLİF:

Yıllardır bu sempozyumları tertipleyerek ve tebliğleri geciktirmeden neşrederek kültürümüze gerçekten kalıcı bir hizmeti gerçekleştiren Eyüp Belediyesi ilgililerine teşekkür ederiz. Ancak tebliğ konumuzu teşkil eden Şeyh Hacı Hasan Şükrü Efendi'nin kabir taşının, bundan kırk elli sene önce görüldüğü, varlığı tesbit edildiği halde bugün yerinde bulamadık. Aramadaki kusurumuz ihtimal dahilinde olmakla beraber, ilgililere şu teklifi iletmek düşüncesi aklıma gelmiştir:

Bütün dünya milletleri ve özellikle batılılar, kendi kültür eserlerini yaşatmak için harıl harıl çalışırken, bizim gözümüzün önünde, tarih, kültür ve sanat değerleriyle dopdolu olan, bize ve dünya milletlerine ışık tutacak olan mezar taşlarımızın/mezarlarımızın günden güne, adetâ, eriye eriye yok olup gitmesi günümüz nesline büyük bir vebaldir. Kanunî sorumlulukları kime yönelikse onlardan isteğimiz, ehil olan, yeterli ve yetenekli heyetler teşkil edilip bu mezarlıklarımızın bir envanteri çıkarılarak yayınlanmasıdır.* Böylece millet ve tarih karşısındaki sorumluluklarımızın hiç değilse bir kısmını yerine getirmiş oluruz.

Nûru'l-bidâyeti ve'l-irfân fi sirri'r-râbitati ve'l-teveccübü ve hatimü'l-bâceğân, el-Matbaatü'l-İlimiyye, Kabire 1311, s. 15.

¹⁹ Hakkında geniş bilgi için bkz: Ahmed-i Yesevî, *Divân-ı Hikmet'ten Seçmeler*, Hazırlayan Kemal Eraslan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, Hoca Ahmed Yesevî, *Divân-ı Hikmet*, Hazırlayan Hıyati Bice, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993, Ahmed-i Yesevî, *Hıyati-Eserleri-Tesirleri* [Ege Üniversitesi-Dokuz Eylül Üniversitesi (25-26 Kasım 1993) Sempozyum Bildirileri, İlehan Tasavvuf Kültürünü Araştırma Enstitüsü (1-2 Mayıs 1993) Sempozyum Bildirileri ve Diğer Makaleler]], Hazırlayan: Mehmet Şeker, Necdet Yılmaz, Seha Neşriyat, İstanbul 1996.

²⁰ Ahmed-i Yesevî Hazretleri bundan sonra İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe ile ilgili şu menkıbeyi nakleder: İmam-ı A'zamın babası Sâbit, gençliğinde bir nebrin kenarında abdest alırken su içinde gelen bir elmayı sahibinin izni olmadan, parasını vermeden alır ve yarısını yedikten sonra baram bir gıda yediğini farkeder ve bunu nasıl belal ettireceğini diye düşünmeye başlar. Çare olarak nebr boyuncu gidip, elmanın geldiği bahçeyi, dolayısı ile sahibini bulup belalensebileceğini düşünür. Hakikaten düşündüğü gibi yapar ve elma sahibiyi karşılar. Elma sahibi, karşısındaki gencin, Allah'ın yasaklarından kaçınan iyi kalpli muttaki bir kişi olduğunu anılayıp ona kızını vermek ister. Genci denemek için -aslında çok güzel olduğu balde-"Benim kötürüm bir kızım var. Eli ayağı tutmaz, gözü görmeyiz, kulağı duymaz. Onunla evlenirsen, sana hakkını belal ederim, onu almazsan belal etmemi" der. Genç Sâbit, âbiret cezasını çekmektense dünyadaki bu sıkıntıya katlanmanın daha hafif olduğunu düşünerek kabul eder. Fakat kızla karşılaşınca hiç de babasının söylediği gibi olmadığını, gözü kulağı sağlam gayet güzel bir kız olduğunu görür ve sebebini adama sorar. O da sözünü şöyle açıklar: "Oğlum, kızımın eli ayağı tutmaz dedim, baram işlemez demek istedim. Gözü görmeyiz dedim, barama bakmaz demek istedim. Maksadım seni denemektir." Neticede genç ve muttaki Sâbit bu dürüst kızla evlenmiş.

Ahmed-i Yesevî bu menkıbeyi -Allah bilir ya!- böyle takva sahibi, iyi kalpli bir anne-babadan İmam-ı A'zam gibi bir ulu kişinin yetiştiğini genç insanlara örnek olsun diye nakleder...

²¹ El-Hac Hasan Şükrü, *Tercüme-i Divân-ı Ahmed-i Yesevî*, İstanbul (tarib-siz), Hürriyet Matbaası, (Cenberlitaş civarında Tavuk Pazarı), numro: 19, birinci cild, s. 82-84.

Not: Eserin birinci cildi yukarıda belirtilen yerde basılmış, üzerinde tarih belirtilmemişse de muhtemelen tercümenin bitirildiği 1327b./1909m. yılında basılmış olmalıdır.

Bize de bu cildi baskıya hazırlamak nasib olduysa da, mütercimim, tabının muvaffakiyetine dua ettiği ikinci cildinin âkabeti hakkında da herhangi bir bilgiye -şimdilik- rastlamadık.

*Mezarlıklarla ilgili envanter çalışmamız sürmektedir. (Yay. vakti)